

בס"ד, יום ראשון יה' אייר תשע"א

שם:

זמן:

מבחן שבועי מסכת חולין כד – ל (114)

א. (1) כיצד היא הכשרתן של פרה אדומה ושל עגלה? והאם אופנים אלו הם מעכבים, ומנלן? וכיצד הוי אמינא בלא האי ילפותא, ומדוע? והאם אפשר להכשיר פרה ועגלה במליקה, ומדוע? (2) האם היכא דכתיב קרא לעכב, ממעט הוא אף דברים הנלמדים מקל וחומר, ומנלן? (3) מה פוסל כהנים ולויים, ומה אינו פוסלן, ומנלן? והאם פסולים אלו נהגו לעולם, ומנלן?

ב. (1) מאימתי ראוי הכהן לעבודה, והאם דין זה הוא מדאורייתא או מדרבנן, והאם הוא לעיכובא? ומאימתי ראוי לשאת את כפיו (פרט)? (2) מאימתי ראוי אדם להיות "שליח ציבור", ולירר לפני התיבה? ומה הוא "שליח ציבור"? (3) באיזה אופן כלי חרס מקבל טומאה, ומנלן? ובאיזה אופן אינו מקבל טומאה, ומנלן? ומה הייתה הסלקא דעתין שיקבל טומאה אף באופנים אחרים? ובאופן שהכלי חרס טמא, באיזה אופן מטמא הוא את האחרים, ומנלן? והאם מטמא הוא כל מילי, ומנלן?

ג. (1) באיזה אופן כלי שטף מקבלים טומאה, ומנלן? ובאיזה אופן כלי שטף אינן מקבלים טומאה, ומנלן? ומה הייתה הסלקא דעתין שכלי שטף כן יטמאו בזה האופן? (2) באר את הדרשה "תוכו ולא תוך תוכו"! והאם יש אף טעם בדרשה זו? והאם יש להוכיח מדרש זה, או מהדרש "תוכו של זה ולא תוכו של אחר" את האופן בו כלי חרס מקבלים טומאה, ומדוע? (3) באיזה כלי יש יותר חידוש דמציל מטומאת תוכו של כלי חרס, ומדוע? (4) מה הוא התנאי כדי שכלי עץ וכלי מתכות יהיו ראויים לקבלת טומאה, ומדוע?

ד. 1) האם כלים הנעשים מעצמות או משערות בהמות חיות ועופות מקבלים טומאה, ומנלן? ואי נימא דמקבלים, האם יש להם דין כלי מתכות או דין כלי עץ, ומדוע? 2) מה דינם של שקדים קטנים וגדולים לענין מעשרות, ומדוע? 3) מה הוא "תמר שהחמיץ", ומה דינו לענין מעשר, ולענין לקיחתו בכסף מעשר שני, ולענין פסילת מקוה? 4) האם יורשים חייבים במעשר בהמה, ומדוע? ומה דינן לענין "קלבוך", ומדוע?

ה. 1) תמר שעדיין לא החמיץ, מה דינו לענין מעשרות ולענין פסול המקוה ולענין לקיחתו בכסף מעשר שני, ומדוע? וכיצד הדין היכא דידוע דלא יחמיץ, ומדוע? והאם יש לחיבו במעשר משום תערובתו, ומדוע? 2) ג' לוגין חסר קורטוב ויין אדום או לבן או חלב משלמים אותן לג' לוגין, מה דינן לענין פסילת מי המקוה, ומדוע? וכיצד הדין היכא דהיו כבר ג' לוגין שלמים והתערב בהם מאלו המינים, ומדוע?

ו. 1) האם יש טהרה לתמד שנטמא, ומדוע? 2) מאימתי ועד מתי יכול האב למכור את בתו? ומאימתי ועד מתי יש לה קנס בפיתוי, ומנלן? 3) האם משכחת לה חולצת וממאנת בהדי הרדי? 4) מה הוא הנוסח להבדלה משבת ליום טוב, וכיצד קיימא לן, ומדוע? והאם יש הבדל באיזה יום מימי השבוע חל היום טוב, ומדוע? 5) כיצד הוא המנהג בענין התקיעות היכא דשבת ויום טוב סמוכים זה לזה?

ז. 1) מה הוקשה לגמ' על לשון המשנה "השוחט אחד בעוף וכו'", וכיצד ביארו? והאם יש לבאר באופן נוסף, ומדוע? 2) מה למדו האמוראים בסוגיין בענין מקום השחיטה מרכתיב "ושחט" ומדרכתיב "וזבחת"? ומה ההכרח לבאר דבהכי איירי קרא? 3) מהיכן ילפני התנאי למקום השחיטה? והאם אף לאחר דרשת התנאי אכתי בענין למקור נוסף לדעת את מקום השחיטה?

ח. 1) מדוע נכתבו הפדר והראש בפני עצמן (פרט)? 2) מה הוקשה לגמ' על הקרא "זאת תורת הבהמה והעוף", וכיצד דרשו לה בסוגיין (פרט)?
3) מה הוקשה לגמ' בסתירת המקראות גבי יצירתן של העופות, וכיצד ביארו הסתירה, ואיזה דין התבאר בסוגיין על ידי אחד הישובים לזו
הסתירה? 4) מה דעתו של ר' יצחק בן פנחס בענין שחיטת העופות, ומהיכן יליף לה, וכמאן מהתנאים סבירא ליה?

ט. 1) האם יש להוכיח מדין "מלך בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה" לענין דין שחיטה בעוף, ומדוע? 2) כיצד דרש רבי לקרא "זובחת כאשר
צויתך?" 3) "שחט חצי גררת ושהה כדי שחיטה אחרת וגמרה שחיטתו כשרה", במאי איירי הכא, ומה ההכרח לבאר הכי? ומאי טעמא
כשרה? 4) כיצד הסיקה הגמ' בביאור מתניתין ד"אחד בעוף", ומדוע הסיקה הכי?

י. 1) מחמת מאי הצריך רבא בדיקה בהוא בר אוזא דבא לפניו ממסמס קועיה דמא, ומדוע התקשה בבדיקה, וכיצד נהגו בה לבסוף, ומדוע?
2) מדוע הצריך ר' יהודה לשחוט אף את הורידים, והאם בכל השחיטות הכי סבירא ליה? ובמאי פליגי עליה רבנן? וכיצד הדין בדיעבד אליבא
דר' יהודה, ומניין? 3) האם יש להוכיח מהשקלא וטריא דסוגיין גבי "מחצה על מחצה" לדינא דאפשר לצמצם, ומדוע?

יא. 1) כיצד סברו מעיקרא להעמיד את פלוגתת רב ורב כהנא בענין מחצה על מחצה, ומה טעם פלוגתייהו? ומה ההכרח דלאו בהכי איירו?
וכיצד העמידוהו למסקנא, ומה טעם פלוגתייהו? והאם סותר הוא למסקנת הסוגיא בעירובין גבי מחצה על מחצה, ומדוע? 2) האם מתניתין
דריש פרקין גבי רוב סימן איירי בקדשים או בחולין (פרט), ומה ההכרח לבאר הכי? 3) מה דרשינן מדרבנן גבי קדשים "זובחהו", והאם הוא
מעכב, ומניין?

יב. 1) מה היה מנהגו של הכהן הגדול בענין שחיטת התמיד דיום הכיפורים, ומדוע נהג הכי? ומה וכיצד סברו להוכיח ממנהגו זה, והאם הוא מוכח, ומדוע? 2) לענין מה אמרו בסוגיין דליכא נפקא מינה אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או אינה לשחיטה אלא לבסוף? ומדוע אינו נפקא מינה? ולענין איזה דברים כן איכא נפקא מינה (פרט)? 3) האם פרה מטמאה בגדים היכא דאירע בה פסול בשחיטה או בהזאתה, ומדוע? ובאיזה פסול איירי? והאם יש להוכיח מהאי ברייתא דאיירי גבי הנך דלא מטמאי בגדים אי ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף או אינה לשחיטה אלא לבסוף, ומדוע?

יג. 1) כיצד סבר רב אידי בר אבין להוכיח לפלוגתא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ממתניתין דפסח ששחטו במועד לשמו פטור? והאם מוכח ומדוע? 2) "השוחט בשנים ושלשה מקומות", מאי האי שנים ושלשה מקומות, ומה דינה של שחיטה זו? והאם יש להוכיח ממתניתין דשנים או חזין בסכין ושוחטין, וממאי דתני עלה בברייתא, ומדוע? וכיצד יש לנהוג למעשה?

יד. 1) החליד את הסכין בין סימן לסימן או תחת הסימן, או תחת העור, מה דינה של הבהמה? וכיצד הדין היכא דשחט תחת מטלית? 2) שהה או החליד בתחילת השחיטה, מה דינו, ומדוע? וכיצד הדין היכא דשהה או החליד בסוף השחיטה, ומדוע? 3) האם הגרמה בתחילת השחיטה או בסוף השחיטה שוה לדין החלדה ושהיה בתחילת השחיטה או בסופה, ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן חולין כד ל

א. (1) פרה אדומה נכשרת רק על ידי שחיטה כדכתיב בה להדיא, ועגלה נכשרת על ידי עריפה כדכתיב בה. ואף דיש ללמוד קל וחומר דעריפה תכשיר אף פרה, וכן דשחיטה תכשיר אף עגלה, וביארו התוס' דסלקא דעתין הכי משום דיש איזה סברא או חומרא או קולא באחד שאין בחבירו, מכל מקום, כיון דבעגלה כתיב "הערופה" ילפינן דדווקא עגלה בעריפה ולא פרה. וכן כתיב בה "וערפו" דשנה עליה הכתוב לעכב דאין שחיטה מכשרת בה. וכתבו התוס' דאין ללמוד מקל וחומר דאף מליקה תועיל, משום דכתיב במליקה "ראשו" וממעטינן ראשו של זה ולא של אחר. אי נמי, עריפה ושחיטה יוכיחו דלא אמרינן האי קל וחומר.

(2) מסקינן דאם איכא למימר דקרא דעיכובא אתי לעכב דברים אחרים, הכי אמרינן. דהא לענין יום הכיפורים, אף דכתיב חוקה מכל מקום לא ממעטינן קריאת שם לשני השעירים בלא גורל אלא מדכתיב "הגורל ועשהו". ואף למאן דלא דריש חוקה אדברים הנעשים בחוץ, הא מקל מקום איכא עיכובא אחרינא דכתיב "אשר עלה". אי נמי, הא רק משום דכתיב "זאת" אמרינן דחוקה לא מעכבי אדברים הנעשים בחוץ, אבל מדכתיב עיכובא ד"הגורל ועשהו" לא ילפינן לה דחוקה לא קאי עלה, והיינו משום דאי משום עיכובא הא ילפינן לה מקל וחומר ועיכובא למילתא אחרינא אתי.

(3) כהנים נפסלים במומים כדכתיב להדיא, ולווים נפסלים בשנים כדכתיב להדיא. ואמרינן דאין הכהנים נפסלים בשנים דהא כתיב "אשר ללוים" ולא לכהנים. וכן אין הלווים נפסלים במומים, דהא כתיב "זאת ללוים" ואין אחרת ללווים. ומסקינן, דפסולא דלווים נאמר רק היכא דהיתה עבודת כתר, כדכתיב "לעבוד עבודה ועבודה משא". אבל בשילה ובית עולמים אין הלווים נפסלים אלא בקול, כדכתיב "ויהי קול אחד למחצצרים וגו'" וביאר רש"י דאפילו זקנים במשמע, עד שכבר קולן לא יהיה מבושם להראות ככולם קול אחד.

ב. (1) כהן ראוי לעבודה משיביא שתי שערות, וילפינן לה מדכתיב "איש מזרעכם". ולדעת רבי אינו עובד עד שיהיה בן עשרים, כדכתיב "ועימדו את הלווים מן עשרים שנה", והאי לווים על כרחך דאיירי בכהנים, [ומאן דפליג סבר דהאי קרא בעבודת קשה דצריכה ניצוח]. ודין זה הוא ודאי רק מדרבנן, ואיכא תרי לישני בגמ' האם הוא אף מעכב, או דהוא רק דין לכתחילה. ויש צד בגמ', דאף רבנן מודו דלכתחילה אין לו לעבוד עד שיהיה בן עשרים. ולענין נשיאת כפיים, בקטנותו יכול לישא רק עם כהנים אחרים גדולים. ומשהביא ב' שערות שרי אפילו לבדו. אבל בקביעות בעינן דווקא שיתמלא זקנו [כן עולה מדברי התוס'].

(2) שליח ציבור יכול להיות רק משעה שיתמלא זקנו, וכתב רש"י דהיינו לתקוע בשופר ולנדות ולהימנות פרנס על הציבור. וכן לענין לירד לפני התיבה, בעינן שימלא זקנו. וכתבו התוס', דהני מילי בקביעות או בתעניות ומעמדות. אבל בסתמא משהביא ב' שערות יכול לירד לפני התיבה.

(3) כלי חרס יכול לקבל טומאה רק מתוכו או במגע או באויר [וכן בהיסט], וילפינן לה מדכתיב "אשר יפול מהם אל תוכו", והאי תוכו היינו אפילו באוירו דומיא ד"כל אשר בתוכו יטמא" דאיירי אפילו בכלי מלא חרדל ואף שהפנימיים אינם נוגעים בכלי הטמא. אבל אינו מטמא מגבו ואפילו דשאר כלי שטף מקבלים טומאה מגבן, ויש ללמוד בקל וחומר מהן דשמא יש איזה סברא בדבר. אי נמי כתבו התוס', דהא קרא ד"אשר יפול עליו" סתמא כתיב. מכל מקום אינו מטמא משום דכתיב "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו וגו'" דמבואר דדווקא בפתוח מקבל טומאה, ועל כרחך דאיירי בכלי חרס דטומאתו מקדמת לפתחו, וקתני דאילו היה עליו צמיד פתיל לא היה מקבל טומאה מגבו. ובאופן דכבר נטמא וודאי דמטמא אפילו מגבו, כדתיב בתורת כהנים דמרובה מדת לטמא מליטמא. וכן מטמא מאויר תוכו וכמו שנתבאר, וליכא למימר דהוא משום דאחד נוגע בחבירו, דהא אין אוכל מטמא אוכל, ועוד דהא אף בעלמא אין שלישי עושה רביעי. ואינו מטמא אלא אוכלין ומשקין, כדילפינן לה בפסחים, מהא דסמין "לכל אשר בתוכו יטמא" הא דכתיב "מכל האוכל".

ג. (1) כלי שטף מקבלים טומאה רק בנגיעה בין בתוכו ובין בגבו, כדכתיב בקרא "וכל אשר יפול עליו", וליכא למילף מקל וחומר מכלי חרס דיטמא רק בנגיעה מתוכו, דהא בכלי חרס כתיב גבי צמיד פתיל "טמא הוא", דדווקא הוא אינו מטמא מגבו אבל שאר הכלים מטמאים אף מגבן. ואינו מטמא מאויר תוכו, ואף דיש ללמוד בקל וחומר מכלי חרס, וכתבו התוס' דשמא יש איזה סברא בדבר, מכל מקום ילפינן מדכתיב ד' פעמים "תוכו" (תוך תוכו תוך תוכו), דדווקא תוכו של כלי חרס מטמא ולא תוכו של שאר הכלים.

(2) האי דרשא אתי למימר דאף דכלי חרס מטמא מאוירו, מכל מקום הני מילי באוכלים ומשקין שנמצאים באוירו, אבל אם נמצאים הם בכלי אחר שפיו עולה מעל שפת החיצון, חשיבי דנמצאים בתוך תוכו ואינו מטמא. וביאר רש"י, דהא הכלי הפנימי אינו נטמא, דאם הוא כלי חרס הא אינו מטמא מגבו, ואף בכלי שטף הא אין כלי חרס מטמא אפילו מאוירו אלא אוכלין ומשקין. וכתבו התוס' לעיל בעמוד ב', דאין ללמוד מדרשה זו דכלי חרס מקבלים טומאה מאוירן, משום דיש לומר דשאני היכא דכבר קיבל טומאה דמטמא השתא אחרים אפילו מאויר. וכן מהדרש "תוכו של זה ולא תוכו של אחר" ליכא למילף, משום דהוי אמינא דהאי קרא קאי אלטמא אחרים. אי נמי, תוכו של זה מקבל טומאה מתוכו אבל באחר אינו מקבל טומאה אלא ממגע גבו.

(3) בברייתא מבואר דאיכא טפי חידוש בכלי שטף. והתוס' כתבו, דמחד גיסא איכא חידוש טפי בכלי חרס בגוונא דהטומאה באויר הפנימי לענין לטמאות האוכלין באויר החיצון, דבכלי חרס הרי הפנימי טמא, ואילו בכלי שטף הפנימי טהור. אמנם לענין היכא דהטומאה בחיצון איכא חידוש טפי בכלי שטף, דאף דלא מיניח דכלי חרס הם, מכל מקום מחריב ביה וחוצץ בפני הטומאה.

(4) בכלי עץ כיוון דהוקשו לשק בעינן בהו שיהיה להם בית קיבול דומיא דשק. ומאידיך אף גולמיהן שיש להם כבר בית קיבול, שם כלי עליהם ומטמאים. [אלא אם כן לא חקק בית קיבול כפי השיעור הראוי לו]. ובכלי מתכות שלא הוקשו לשק, אף פשוטיהן דאין להם בית קיבול מקבלים טומאה. אבל גולמיהן אינן מקבלים טומאה, ולר' יוחנן הוא משום דלכבוד הם עשויים, וכל דאינן מושלמים אין בהם כבוד ואין עליהם שם כלי [מלבד הכיסוי שאינו מעכב את הכלי]. ולר' נחמן הוא משום דמיהם יקרים וכל שאינן מושלמים אינן נמכרים בדמים הראויים להם.

ד. (1) כלי עצם של בהמות וחיות מקבלים טומאה, וילפינן לה מדכתיב "וכל מעשה עיזים" ומדכתיב כל מעשה ילפינן אף לבהמה וחייה, ומדכתיב עיזים ילפינן למעט עופות. ומדכתיב "בגד ועור" ילפינן נמי לבא משער הסוס ומוזב הפרה. ולענין בית קיבול כולי עלמא מודו דדינים ככלי עץ דהוקשו לשק. ולענין גולמיהן, לדעת ר' יוחנן דמו לעץ דהא אינם עשויים לכבוד. ולדעת רב נחמן דמו לכלי מתכות דהא אף הם דמיהם יקרים.

(2) לדעת תנא דמתניתין, שקדים קטנים רק המרים חייבים דאז הא ראויים לאכילה, אבל מתוקים אינם חייבים משום דאינו גמר הפרי. ושקדים גדולים, אדרבה רק במתוקים חייבים, אבל מרים אינם ראויים לאכילה ופטורים. ור' ישמעאל ברבי יוסי פליג אמתניתין ואיכא תרי לישני בדעתו, אית דאמרי דפליג בגדולים דלעולם חייבים אף במרים משום דראוי למתקן על ידי האור. ואית דאמרי דפליג בקטנים המרים דלעולם פטורים משום דלאו גמר הפרי הוא.

(3) רש"י פירש דהוא מים הנתונים בחרצנים, והתוס' כתבו דהוא מים הנתונים בשמרים. ואם החמיץ, והיינו דתסס ונעשה יין, לדעת ר' יהודה חייב במעשר, ורבנן פליגי. אמנם דעת ר' אלעזר דבהחמיץ רבנן מודים. וכן ניקח בכסף מעשר שני דהא יין גמור הוא. ואינו פוסל את

המקוה, דהא רק מים פוסלים את המקוה. ולכאורה משמע דאיירי אף בגוונא דלא הוסיף על מידתו. אמנם התוס' בתירוץ בתרא כתבו, דרק מדרבנן חשיב יין אף אם לא הוסיף, אבל מדאורייתא רק באופן שהוסיף על מידתו [לכל הפחות תלתא ופלגא היכא דרמי מעיקרא תלתא] חשיב יין.

(4) היכא דלא חלקו הירושה, חייבים במעשר בהמה משום דלא הוי שותפין דהממון אכתי בחזקת האב עומד. ומאיך אינם חייבים בקלבון משום דהוי כאב המשלם על בניו דפטור מן הקלבון. אבל אם כבר חלקו וחזרו ונשתתפו, פטורים ממעשר בהמה כדין כל השותפין, וחייבים בקלבון.

ה. (1) לדעת רב נחמן אמרינן דסמתא דמילתא דיחמיץ [דזיל בתר רובא (רש"י)], ועל כן כבר עתה חייב במעשר אליבא דר' יהודה, דהא אם לא שכבר עתה נתן התמד כח במים, לא היה בכוחו להחמיץ לאחר זמן. וכן אינו פוסל מקוה [וכתבו התוס' דאפילו בלאו רובא, כיון דלמא יין הוא הרי ספק מים שאובים אינן פוסלין את המקוה]. ולענין קיחתם בכסף מעשר, לכתחילה אין לקחתן דשמא אינו יין, אבל אם כבר לקחן יוכל המוכר להשתמש במעות דסמכינן ארובא דיחמיץ והוי פירא. ודעת רבא דאכתי לענין לקיחתו בכסף מעשר ולפוסל מקוה יש לתלותו בפלוגתא דר' יוחנן בן נורי ורבנן האם אזלינן בתר האמת או בתר חזותא, דלר' יוחנן בן נורי אזלינן בתר חזותא, לא יהני מה דעתידי להחמיץ, דהא השתא הוי מיא בעלמא. והיכא דידוע דלא יחמיץ, כולי עלמא מודו דלאו פירא הוא אלא מיא בעלמא. אמנם אם הוסיף על מידתו דרמי תלתא ואתי ארבע, כולי עלמא מודו דודאי פירא הוא. וכתבו התוס', דמדיון תערובת ליכא לחייבו במעשר, דהא מים שנתערבו ביין הוי קיודא בעלמא.

(2) לדעת רבנן, אזלינן בתר האמת וכיוון דליכא הכא שיעור ג' לוגין דמים שאובין, אינן פוסלין את המקוה. ולדעת ר' יוחנן בן נורי אזלינן בתר המראה. ואם נתערב ביין ויין ואינו פוסל. וכתבו התוס' דכדי לפסול בעינן נמי טעם מים, ולהכי אף אם נתערב ביין לבן, אינו פוסל את המקוה. ואם נתערב בחלב דמראהו וטעמו כמים, שפיר פוסל את המקוה. ואם היו כבר ג' לוגין מים, נחלקו ב' הפירושים ברש"י האם רבנן מודו דפוסל דלא אזלינן כלל בתר חזותא, או דאולי אף בתר חזותא, ואם מראהו יין, אף דיש בו שיעור אינו פוסל.

ו. (1) תמד שלא החמיץ, והיינו דידוע דיותר לא יחמיץ, דינו כמים ויש לו טהרה במקוה על ידי השקה, דגדרה של השקה דמבטל את המים למקוה. ומסקינן דאפילו תימדו במים טמאים מהני ליה השקה. אבל אם החמיץ או עתיד להחמיץ, אין לו תקנה בהשקה, דהא לא מהני השקה אלא למים.

(2) יכול למוכרה משנולדה עד שתביא ב' שערות. ולענין קנס, לדעת ר' מאיר אין לה קנס אלא משתביא ב' שערות ועד שתיבגר, דהא "נערה" כתיב. ולדעת חכמים כיון דכתיב "נער" חסר ה', אף לקטנה יש קנס, והיינו מבת ג' שנים דיש לה ביאה.

(3) לדעת ר' מאיר לא משכחת לה דהא משתביא ב' שערות דראויה לחליצה, כבר אינה ראויה למיאון. אבל לר' יהודה שפיר משכחת לה, דהא יכולה למאן עד שירבה השחור על הלבן.

(4) במתניתין נחלקו האם אומר בין קודש לקודש או בין קודש חמור. ומסקינן להלכה דליכא למימר בין קודש קל לקודש חמור משום זילזול, אבל אומר כן בין קודש לקודש, ומסקינן דהיינו דווקא בחתימה, אבל בפתיחה דסדר הברכות הכתובות בתורה הוא מונה, ליכא למנות בין קודש לקודש. ואין הבדל מתי חל היום טוב דאף באמצע השבוע אומר בין יום השביעי לששת ימי המעשה משום דסדר הברכות הוא מונה.

(5) תוקעים רק ביום טוב החל בערב שבת, והיינו כדי להבדיל את העם ממלאכת אוכל נפש, ואין לעשותה כדרך שאר תקיעות דתוקע ומריע. אלא יש להריע מתוך התקיעה, או לחד מאן דאמר תוקע ומריע בנשימה אחת אבל מפסיק מעט ביניהן.

ז. (1) הוקשה לגמ' דלשון "השוחט" משמע דרק בדיעבד, ובשלמא בעוף ניחא דלכתחילה בעינן שנים, וכתב רש"י דהיינו מדרבנן שמא לא ישחוט רוב אחד, אבל אבהמה מה שייך לומר דהוי רק בדיעבד, הא אין טפי משני סימנים. וכתבו התוס' דליכא למימר דלכתחילה בעינן אף את הורידים, דהא אפילו ר' יהודה מודה בבהמה. ותירצו, או דקאי רק אעוף, או דקאי נמי אבהמה על הא דאמרינן דרובו של אחד כמוהו.

(2) לדעת רש"י למסקנת סוגיין, מהלכה למשה מסיני ילפינן דמקום השחיטה היא בצואר, דאילו מלשון ושחט דמשמע ממקום ששח הא יש לומר דקאי אאוזנו ויקרע עד שיהיה לו דם הנפש, וכן אי נימא דהוא מלשון "סח", הא יש לומר דקאי אלשון. וכן מדכתיב "וזבחת" דמשמע ממקום שהוא זב, הא יש לומר דקאי אליבו. ומאי דילפינן מהני קראי הוא דלא יעשנה גיטורא, ולפירוש אחד, היינו דלא יחתוך אף המפרקת, וילפינן לה מדכתיב "ושחט" או מדכתיב "וזבחת" דרק עד מקום ששח או ששח או דוב ישחוט. ולפירוש שני היינו דלא ידרוס, ומשמע ליה מלשון "שוחט" דהוא מלשון משיכה דימשוך ולא ידרוס. והתוס' כתבו, דמהלכה למשה מסיני ילפינן דמקום השחיטה היא בצואר, ומעתה שפיר דרשינן מהנך קראי דבצואר גופיה המקום הוא בגרון ולא בעורף.

(3) איכא תנא דיליף מדכתיב גבי עריכת הנתחים לראש ולפדר בפני עצמן, ועל כרחך דהוא משום דכבר הותו הראש ולא הוי בכלל הפשטה דכתיב ביה "ונתחו". וכתבו התוס', דאכתי ליכא למילף מינה אלא דהוא בצואר, אבל אכתי לא ידעינן אם הוא מהגרון או מהעורף. ור' אליעזר יליף לה מדהוקשה בהמה לעוף בקרא ד"זאת תורת", ואתי למימר דמה עוף הוא מן הצואר אף בהמה מן הצואר, ומדכתיב "ומלק את ראשו" ילפינן דרק בעוף מליקתו מן העורף אבל בהמה שחיתתה מן הגרון.

ח. (1) פעם אחת נכתבו להקדימם לכל הנתחים, ופעם נוספת נכתב הראש כדי לומר דאף הוא בכלל עריכת הנתחים, וכתבו לפדר לומר דמכסה את בית השחיטה דבראש בפדר, דכן הוא דרך כבוד. וכתבו התוס' דהא דלא סגי בחד ראש ותרי פדר, דמאחר דידעינן דהפדר מכסה את הראש והוא ראשון הרי מוכרח דאף הראש ראשון, היינו משום דהוי דרשינן לראש רק להא דקודם לכולם, ולא הוי דרשינן דהראש כבר הותו.

(2) דליכא למימר דקאי אדיני טומאה דכתיבי בהאי פרשה, דהא עוף מטמא רק בבית הבליעה ולא במגע ומשא, ואילו בהמה מטמאה רק במגע ומשא ולא בבית הבליעה. ותנא קמא יליף מינה להקיש עוף לבהמה לומר דמה בהמה בשחיטה אף בעוף בשחיטה, ומדכתיב "זאת" ילפינן דבעוף לא בעינן רוב שנים כבהמה. ור' אליעזר יליף מינה להקיש בהמה לעוף, דמקום השחיטה היא בצואר, ומדכתיב "זאת" דרק עוף סגי בסימן אחד ולא בבהמה. ובר קפרא דרש מינה, דהטיל הכתוב לעוף בין בהמה לדגים, לומר דדינו כבהמה לענין שחיטה, ומאיך הוקש אף לדג דלא בעי שחיטה, למימרא דסגי לו רק בסימן אחד.

(3) בחד קרא כתיב "שרצו המים שרץ נפש חיה ועוף וגו'", ובחד קרא כתיב "ויצר ה' אלוקים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים". וביארו, או דנבראו מן הרקק דיש בו גם מים וגם אדמה, ובוה ביארו הא דניתר רק בסימן אחד, דהרי יש בחיותו משל בהמה, ומאיך יש בחיותו משל דג, ועל כן ניתר רק בסימן אחד. ואופן נוסף התבאר בסוגיין, דבאמת נוצר רק מן המים, ומאי דכתיב "ויצר ה' אלוקים" קאי אקריאת שם דאדם הראשון, דהקב"ה הביא לפניו מה דייצר מן האדמה, וכן את עוף השמים.

4) דעתו שעוף אינו טעון שחיטה כלל מן התורה, דהא כתיב ביה "ושפך" בשפיכה בעלמא, ואף דכתיב בהאי קרא נמי חיה, על כרחך דלא קאי אחיה דהא חיה הוקשה לבהמה, ואף דגם עוף הוקש, עדיף טפי למימרא דושפך קאי עעוף דסמיך ליה. [וביארנו התוס', דאף דמשפך ילפינן דהוקשה לשחוט חוץ, מכל מקום אף אין מקרא יוצא מידי פשוטן]. וסבר כר' אלעזר הקפר בריבי, דדרש דר' חיה הוקשה לבהמה בקרא דפסולי המוקדשין, אבל עוף לא הוקש משום דאינו טעון שחיטה מן התורה.

ט. 1) למאן דאמר דר' שחיטה מטהרת מידי נבילה, ליכא להוכיח מהכא. אבל למאן דאמר דאף מליקה מטהרת מידי נבילה, לכאורה הוא הדין דנחירה למאן דלית ליה שחיטה לעוף מן התורה, ואם כן מהא דתני דמליקה בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה מוכרח דיש שחיטה לעוף מן התורה, דאי נימא דאין שחיטה לעוף מן התורה, אמאי לא יהינן חתיכת הסכין בסימנים לטהרה מידי נבילה.

2) רבי דרש להא כאשר צויתך בסיני דיש לשחוט רוב שניים בבהמה ורוב אחד בעוף. והוסיפו התוס' דרמוהו הוא בתיבת "כאשר" ד"א" היינו אחד בעוף, ו"ש" היינו שניים בבהמה, ו"ר" היינו רוב של אחד כמוהו. ועוד, דראשי תיבות למפרע של כאשר היינו רובו של אחד כמוהו.

3) מסקינן דמשכחת בין בעוף ובין בבהמה, וגמרה היינו לסימן השני, והשתא לא קשיא לרב אדא בר אבהה דאמר דבעוף בעינן דווקא לוושט. והיינו טעמא דכשרה, משום דלא עביד ביה כלל מעשה שחיטה דהא מחצה לאו מידי הוא.

4) מסקינן דאחד היינו או וושט או קנה. ולענין מליקה מוכרח הוא מדתני דבחסות העוף דסגי בסימן אחד, דמולק או וושט או קנה. וכן לענין שחיטה חזינן הכי מדברי רב יוסף בריה דרבא דאמר לאביו לשחוט רק את הקנה.

י. 1) לרש"י הצריך לבדוק משום נקב, דאי משום דרסה לא חיישינן, דהא לעולם תלינן בכלבא או בקניא, ולהכי יש לבדוק רק בסימנים דשם נמצאת הריעותא ולא בכל החלל. ורבא התקשה בבדיקה משום דלוושט דנקובתה במשהו אין בדיקה אלא מבפנים, משום דיש לחוש דטיפת דם מכסה על הנקב, וכיוון דעור הוושט החיצוני הוא אדום, לא ניכר מקום הנקב. ועל כן שחטו את הקנה, ולאחר השחיטה עקרו את הוושט ממקומו ובדקוהו בצידו הפנימי. והתוס' כתבו בשם הריב"א דלאו משום נקב איירי הכי, דאילו לנקב שפיר יש בדיקה, אלא לזיהרא דדריסה חיישינן הכא, ולהא אמרינן דאין בדיקה לוושט מבחוץ משום דאין אדמומית הזיהרא ניכרת שם.

2) למסקנת סוגיין ר' יהודה לא הצריך בדווקא לשחוט את הורידים, אלא סגי לנקבם אפילו בקוץ, וכוונתו להצריך לנקבן דווקא בשעת שחיטה. והיינו דווקא בעוף משום דצולוהו כולו כאחד ואין הדם יוצא. אבל בבהמה שמחתכה אבר אבר אין חשש. וטעמיה דר' יהודה דבעינן לעשות הכי דווקא בשעת שחיטה הוא משום דאז הדם חם וממהר לצאת, ורבנן סברי דלא חיישינן להכי, וסגי לנקבן אפילו לאחר השחיטה. וכתבו התוס' בריש פירקין, דאף לר' יהודה אינו מעכב, דהא אמרינן להלן דמדפליגו רבנן אר' יהודה מוכרח דלאו בקדשים איירי, ואי נימא דר' יהודה אפילו בדיעבד קאמר, הא שפיר איכא למימר דבהא פליגי רבנן עליה, אבל ודאי דלכתחילה מודו דכיוון דבקדשים איירי דצריך לדם, יש לו לנקב הורידים בשעת השחיטה.

3) כתבו התוס', דמהא דרנו רב ורב כהנא במחצה על מחצה, מוכח דבידי אדם אפשר לצמצם, ואף דלענין נתיצת תנור אמרינן דאי אפשר לצמצם, היינו משום דבכלי חרס איירי דיש בו גומות, ולהכי אי אפשר לצמצם. אמנם בשם הר"ר שמעון כתבו, דסוגיין שפיר אזלא אף כמאן דאמר דאי אפשר לצמצם, והיינו דאף להאי מאן דאמר שייך דיהיה מחצה על מחצה, אלא דאי אפשר לבדוק הדבר, ופליגו הכא היכא דנראה לעיניי דהוא מחצה על מחצה, ופולגתם היא כמו שיתבאר להלן.

יא. 1) מעיקרא סברו דנחלקו בענין רובא דשחיטה, דרב סבר דהכי אגמרה רחמנא למשה, דלא תשייר רובא וסגי במחצה שחוט, ורב כהנא סבר דרובא שחוט אגמריה. והכריחו דלאו בהכי פליגו, דהא לענין טריפות כולי עלמא מודו דלא סגי במחצה על מחצה לעשותו טריפה, ואי בטרפה דאיכא מקומות טובא דהוו במשהו, היכא דבעינן רוב היינו דווקא רוב הנראה לעיניי, כל שכן שחיטה דלא מהני בה משהו, דרוב דידה היינו רוב הנראה לעיניי. ומשום הכי ביארו דלענין מחצה כולי עלמא מודו דלאו כרוב הוא. ונחלקו לענין טמאים הנדחים לפסח שני, דלרב מחצה טמאים אינם נדחים, והיינו משום דאף דלא הוו רוב מכל מקום ציבור מיקרו, ואין ציבור נדחים לפסח שני. ולרב כהנא בעינן דווקא רוב טמאים כדי לעשותו בטומאה. וכתבו התוס', דאף דבעירובין מסקינן דפרוץ כעומד מהני, צריך לומר דשאני מחיצות מאיסורים.

2) מסקינן דרישא דמתניתין איירי בחולין, וסיפא איירי בקדשים. והכי מוכרח, דאי נימא דרישא בקדשים, אמאי קתני השוחט, הא כיון דבעוף פתח, הוי ליה למיכתב המולק. ועוד, דלא היה לו לכתוב אחד בעוף, דהא בעולת העוף בעינן תרתי. אבל סיפא דקתני שחיטתו כשרה, אף דאיירי בקדשים נחא, דהא מבהמה סליק, וכן לא קשיא אעולת העוף, משום דקתני רובו של אחד כמוהו, ושפיר איכא למימר דהיינו בחטאת, אבל עולה בעינן רוב של כל אחד. ועוד מוכרח דסיפא בקדשים איירי, דהא קתני בסופה דשניים השוחטין כשר רק בדיעבד, ועל כרחך דבקדשים איירי, דאי בחולין הא שפיר יש להכשיר אפילו לכתחילה.

3) דרשינן למסורת דתובח הו כתיב, דרק אחד זובח ולא שניים, וכן רק בהמה אחת זובח ולא שתי בהמות בהדי הדדי. ואינו מעכב, דהא במתניתין להלן קתני לה דכשרים, ועל כרחך דבקדשים איירי מדתני לישנא דדיעבד, דאילו בחולין שרי אפילו לכתחילה.

יב. 1) הכהן הגדול היה רק מתחיל את השחיטה והיה אחר ממרק על ידו, דכיון דכל מצוות היום עליו, אי היה גומר לשחיטה, לא היה בידו לקבל את הדם. וסברו להוכיח מינה דמירוק מעכב לכל הפחות מדרבנן, דאי לאו דמעכב לא היה לו לעשות על ידי כהן אחד ולבטל המצווה דרבנן דאף התמיד ישחט דווקא על ידי הכהן הגדול. אמנם אינו, דהא שנינו משנה יתירא דרובו של אחד כמוהו, ומאי דעבדינן הכי הוא למצוה בעלמא דאיכא מצוה למרק.

2) לענין גוי ששחט סימן אחד אמרינן דליכא נפקא מינה, משום דאף דלאו שם שחיטה עליה מכל מקום כבר נטרפה על ידי מעשיו. וכן לענין מולק עולת העוף למטה, כיון דעביד בה מעשה חטאת העוף, נפסלה. ולדעת רב יוסף, אף השוחט סימן אחד בחוץ כולי עלמא מודו דחייב משום שחוט חוץ, משום דעביד בה מעשה חטאת העוף. ולרש"י איירי דווקא לענין שוחט עוף בחוץ, והתוס' כתבו דאיירי אף בשוחט בהמה בחוץ. אבל נפקא מינה הוא לשוחט מקצת סימן בחוץ, דרק אי נימא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף יש לחייבו משום שחוט חוץ. וכן לענין המתעסק בפרה אדומה, דאי נימא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, יש לטמא אף את הראשון שהתחיל לשחוט, או לענין היכא דהיה לבוש בסודר אחד ולאחר שהתחיל לשחוט לבש סודר אחד. ועיין עוד להלן.

3) באירע בה פסול בשחיטה, ולרש"י היינו דנתנבלה, ולתוס' איירי אפילו שחט דבר אחר עמה, בין קודם הפסול ובין לאחר הפסול אינו מטמא בגדים, ואף למאן דאמר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, מכל מקום הכא איגלאי מילתא דלאו שחיטה דפרה היא כלל. אבל אירע בה פסול בהזאתה, קודם פסולה מטמא בגדים, אבל אחר פסולה אינו מטמא בגדים.

יג. 1) סבר רב אידי בר אבין דמהאי מתניתין מוכח דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, דהא העמידה רב חייא בר גמדיא בטמא הנדחה לפסח שני דאבד פסחו, דכיוון דסתמו עומד לפסח בעי עקירה ולהכי רק אם שחטו שלא לשמו הוי שלמים וחייב. ואי נימא דאינה לשחיטה אלא לבסוף, מה לי בהא דשחטו לשמו, הא כיון דשחיט בה פורתא איפסלא מפסח ומהשתא חזי רק לשלמים, ואמאי פטור. אבל אי נימא דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, ניחא דמיד כשהתחיל לשוחטה לשם פסח נפסלה ומשום הכי אינו חייב עליה. ודחו, דאכתי עומדת לדמי פסח דהא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה, ויכול לפדותה ולגמור שחיטתה בחוץ, ומשום הכי לא נעקרה לשם שלמים.

2) לדעת רש"י היינו התחיל לשחוט במקום אחד, וחזר לשחוט או בראשה או בסופה. ודעת רב דכשרה, והיינו היכא דאיכא רוב במקום אחד. ולדעת שמואל פסולה משום דבעינן שחיטה מפורעת, והכא דנשחט מעט למעלה או למטה אין בית השחיטה מרווח רוויח. ולדעת השאלתות, איירי באופן דשחט באותו היקף אבל לא במקום אחד אלא בב' או ג' מקומות. ובשם הר"ח כתבו התוס', דשחט סימן אחד במקום אחד וסימן השני במקום אחר. ורצו להוכיח ממתניתין דשניים או חזין בסכין דמבואר דכשר, דסלקא דעתין דאיירי בשני סכינים וכשר אף דהוי שחיטה מפורעת. ודחו דאיירי בסכין אחת. ואף דבברייתא תני עלה ולא חיישינן שמא יטרפו זה על זה, יש לומר דתני בה ואין חוששין שמא ידרוסו זה על זה. ולמעשה מסקינן דכשרה, דהא רב יצחק בר שמואל בר מרתא אכל ממנה. ועיין שם בתוס' דכתבו דהכי הלכתא.

יד. 1) בין סימן לסימן אמרינן דהוי חלדה ושחיטתו פסולה, ואפילו דשוחט מלמעלה למטה כדרכו. וכל שכן היכא דהחליד תחת הסימן ושחט מלמטה למעלה דפסולה. ונחלקו רבי עקיבא ורבי ישבב האם הוי נבילה או טריפה. ואם שחט תחת העור, לדעת רב כשרה משום דאינה חלק ממקום השחיטה, אבל אמרי בי רב הסתפקו בדבר דשמא כיון דהוי מגופה דבהמה הוי חלדה. ובשחט תחת מטלית הוא ספק.

2) לדעת רש"י בתחילת שחיטה כולי עלמא מודו דפסול. ובסוף שחיטה היינו דבעי רב פפא החליד במיעוט סימנים מהו. והתוס' כתבו, דבתחילת השחיטה הוא דאיבעיא ליה לרב פפא, והיינו בגוונא דהחליד תחת מיעוט הסימן, ואיבעיא ליה האם כיון דאין צריך לשוחטו הוי כשחוט ולא הוי חלדה. או דלמא דאכתי הוי מהסימן והוי חלדה. ועוד ביאר דאיירי בהחליד תחת המיעוט ושחט את אותו מיעוט.

3) לדעת רש"י הוא הדין לענין הגרמה. אבל התוס' כתבו, דלענין הגרמה יש לומר דכיון דאינו מקום שחיטה, הרי הוי כחותך ברגל, ומשום הכי איכא למימר דבסוף השחיטה לא יפסול.